

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

В статті розглядаються різні підходи вчених до практико-орієнтованої освіти студентів. Наголошується, що не зважаючи на незначні розбіжності, представники різних підходів сходяться у наступному: практико-орієнтоване навчання принципово відрізняється від традиційного предметно-орієнтованого навчання за своїми цільовими настановами та за формою організації навчального процесу. Проаналізовано специфіку діяльності вчителя музики і України та в Китаї. Виявлено методи, що сприяють створенню умов для самопідготовки студентів-музикантів до педагогічної діяльності.

Ключові слова: практико-орієнтована освіта, вчитель музики, вищий навчальний заклад, специфіка діяльності вчителя музики.

На сьогоднішній день у системі вищої освіти існує два підходи до практико-орієнтованої освіти. Одні вчені пов'язують її з організацією навчальної, виробничої і переддипломної практик студента з метою його занурення у професійне середовище (В. П. Бедерханова, Н. М. Аксьонова, А. А. Муравйова, І. Л. Данилова, С. М. Лаврушина, Н. М. Ліневич, Е. В. Кравченко, І. Н. Кожевникова).

Інші (В. В. Давидов, Л. В. Занков, Д. Б. Ельконін, В. І. Загвязинський, Є. Ф. Зеєр, В. П. Зінченко, І. С. Якиманська) вважають найбільш ефективним впровадження професійно-орієнтованих технологій безпосередньо до процесу всього навчання, де побудова навчального процесу ґрунтується на єдності емоційно-образного й логічного компонентів змісту предмета і творчому пошуці.

Незважаючи на незначні розбіжності, представники різних підходів до практико-орієнтованої освіти сходяться у наступному: практико-орієнтоване навчання принципово відрізняється від традиційного предметно-орієнтованого навчання як за своїми цільовими настановами, так і за формою організації навчального процесу.

До сучасного вчителя музики суспільство пред'являє досить широкий перелік вимог: одну частину таких вимог, на наш погляд, можна віднести до загально-педагогічних, іншу – до вимог, що відображають специфіку діяльності вчителя музики. До загально-педагогічних вимог, що відносяться до діяльності сучасного вчителя у будь-якій області, ми віднесли: вміння самостійно добувати знання з різних джерел, систематизувати отриману інформацію, давати оцінку доцільності використання цієї інформації у контексті уроку, вибір форми подачі інформації, вміння розбудити інтерес учнів до проблеми, моделювання уроків, використання технологій, що відповідають віковим особливостям студентів і відображають специфіку предметної області, готовність до постійного професійного росту, соціальної, професійної мобільності. Вимоги, що відображають специфіку діяльності вчителя музики, передбачають: музично-виконавські навички, створення певного емоційного настрою на уроці, організацію практичної діяльності учнів в області музичного мистецтва (гра на музичних інструментах, в ансамб-

лі, хоровий, ансамблевий спів; театралізацію пісень, казок, музичних п'єс програмного характеру; освоєння елементів музичної мови як засобу сприйняття музичної мови, артистизм, що проявляється у виконавській, комунікативній і музично-організаторській діяльності). Сучасне навчання в педагогічних вузах України великою мірою спрямоване на реалізацію вузькоспеціальних компетенцій учителя: гра на інструменті, диригування, вокал, теоретична підготовка.

У практиці освіти Китаю це коло звужується до вокально-хорової практики. На наш погляд, такий підхід обумовлений цілим рядом причин: традиційним підходом до системи підготовки вчителя музики, великою кількістю методичних напрацювань у цій області, підходом у навчанні, що склався протягом багатьох років і пов'язаним з «натаскуванням» учнів, незначною увагою з боку викладачів до самостійної роботи майбутнього вчителя, стабільністю у соціально-економічній обстановці в суспільстві, що існувала раніше, і, як наслідок, менш динамічними змінами в економічному і соціальному розвитку суспільства. Серед причин, що викликали кризу традиційної парадигми освіти, дослідники виділяють головну: у сучасних умовах старіння інформації відбувається набагато швидше, аніж завершується природний цикл навчання у середній і вищій школі, внаслідок чого традиційна установка на передачу від учителя до учнів необхідного запасу знань стає зовсім утопічною.

Саме процесуальну сторону діяльності майбутнього вчителя музики, як і вчителя в цілому, не можна розбудовувати у рамках лекційного навчання. Вона вимагає прямого виходу до процесу самостійної діяльності, самопідготовки у рамках проведення педагогічної практики. Із цих позицій, зауважує Григор'єва М. С., традиційна тріада «Знання – Уміння – Навички» доповнюється новою дидактичною одиницею – «Досвід діяльності» [3]. У такий спосіб традиційний елемент навчання – практика студентів – набуває зовсім нового змісту і стає найважливішим елементом підготовки майбутнього вчителя музики як в Україні, так і в Китаї.

Практико-орієнтованому навчанню, як елементу навчального процесу ВНЗ, властиві певні функції.

Найбільш компактною моделлю представляє Т. Бондаренко у статті «Функціональна модель ефективного практико-орієнтованого навчання у вищому навчальному закладі». Серед зазначених функцій практико-орієнтованого навчання автор виділяє наступні:

- діагностичну функцію як визначення мотивації навчання студентів;

- освітню функцію, що передбачає використання всієї сукупності наявних ресурсів ВНЗ для закріплення у студентів певних загально-культурних і професійних компетенцій як основної мети практико-орієнтованого навчання;

- розвиваючу функцію, спрямовану на розвиток і актуалізацію професійно значимих якостей студентів, на самостійне одержання нових знань і вмінь;

- інтегруючу функцію, яка полягає у досягненні синергетичного ефекту від отримання, обробки і систематизації накопичених студентами знань, умінь з досліджуваних дисциплін [1].

Таким чином, зближення навчального процесу з практичною діяльністю – одна з найважливіших цільових функцій навчання студентів, адже у навчальному процесі вищої школи практика проявляється подвійно: з одного боку, у якості джерела знань, з іншого боку, у якості перевірки їх правильності. Основними умовами успішної самопідготовки студентів до педагогічної практики ми вважаємо:

- удосконалення власного організаційно-педагогічного і науково-методичного аспектів педагогічної практики на основі введення до процесу самонавчання метакогнітивних освітніх технологій, що формують інтелектуальні вміння і посилюють рефлексивні механізми в освітній діяльності;

- здійснення систематичного аналізу і контролю зворотного зв'язку, що служить основою для прийняття оперативних рішень у процесі педагогічного спілкування.

Створенню умов для самопідготовки студентів до педагогічної діяльності сприяють методи, які в контексті нашого дослідження ми рекомендуємо поетапно застосовувати викладачеві у процесі організації самонавчання майбутніх учителів музики. Процес самопідготовки студентів-музикантів до педагогічної практики, на наш погляд, включає 3 етапи: підготовчий, інтеріоризаційний, екстеріоризаційний.

Метою першого – мотиваційного – етапу виступає формування мотивів самостійної діяльності студентів, спрямованої на педагогічну творчість. Змістовний аспект становить основу другого – інтеріоризаційного – етапу самопідготовки студента до педагогічної практики. Метою екстеріоризаційного – третього етапу є перетворення внутрішньої психічної дії студентів (попереднє чуття, передбачення, ідеомоторні відчуття) у зовнішню (макет уроку, технічні прийоми).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Т. Н. Функциональная модель эффективного практико-ориентированного обучения в высшем учебном заведении / Т. Н. Бондаренко // Интернет-журнал «НАУКОВЕДЕНИЕ». – 2013 – № 4.

На кожному з етапів самопідготовки студенти мають оперувати визначеною низкою методів. До методів, спрямованих на стимуляцію внутрішньої мотивації способів одержання знання, ми віднесли: метод емоційного стимулювання художньо-освітньої діяльності; метод емоційно-морального інтересу; метод ситуативно-діяльничної орієнтації.

До методів, спрямованих на стимуляцію вміння підтримувати мотивацію учнів безпосередньо у процесі практичного спілкування в класі, нами віднесені: метод створення ситуацій пізнавальної суперечки; метод стимулювання цікавості; метод ситуативно-діяльничної орієнтації. Другий та третій етапи експериментальної роботи забезпечувався методами: створення нетрадиційного продукту, сінектики, адаптації наукових знань, змістовного синтезу освітніх проєкцій, інтуїтивного мислення, методу інтерполяції та екстраполяції. Нами представлені також прийоми навчання – разові дії, спрямовані на реалізацію вимог тих чи інших методів, які в нашому випадку будуть виступати як складові методу, що використовується в експериментальній роботі. До них віднесено: мотиваційну інтригу, «сміслові аналогії» та «різнібічні інформаційні оперування».

Виходячи з вищевказаного, можна зробити наступні висновки:

1. Практико-орієнтоване навчання принципово відрізняється від традиційного предметно-орієнтованого навчання як за своїми цільовими настановами, так і за формою організації навчального процесу. Воно припускає обов'язкову опору на внутрішню структуру пізнавальної діяльності учнів: знання того, як учні вирішують завдання, виконують творчі роботи, чи вмінуть вони перевірити правильність власної роботи, скорегувати її, які розумові операції вони повинні виконати для цього.

2. Разом з тим сучасне навчання в педагогічних вузах України більшою мірою спрямовані на реалізацію вузькоспеціальних компетенцій учителя: гра на інструменті, диригування, вокал, теоретична підготовка. У практиці освіти Китаю це коло звужується до вокально-хорової практики.

3. Функції практико-орієнтованого навчання містять:

- діагностичну, освітню, розвиваючу, та інтегруючу функції.

4. Процес самопідготовки студентів-музикантів до педагогічної практики включає 3 етапи: підготовчий, інтеріоризаційний, екстеріоризаційний, які забезпечуються такими методами: метод емоційного стимулювання художньо-освітньої діяльності; метод ситуативно-діяльничної орієнтації, метод створення ситуацій пізнавальної суперечки; метод стимулювання цікавості; метод ситуативно-діяльничної орієнтації, створення нетрадиційного продукту, сінектики, адаптації наукових знань, змістовного синтезу освітніх проєкцій, інтуїтивного мислення, методу інтерполяції та екстраполяції.

2. Гальперин П. Я. К учению об интериоризации / П. Я. Гальперин // Вопросы психологии. – 1966 – № 6. – С. 3-20.
3. Григорьева М. С. Метакогнитивные процессы: их структура и роль в решении задач / М. С. Григорьева // Филологические науки: Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2014. – № 1. – Ч. 1. – С. 18-20.
4. Шех Т. В. Личностно-ориентированный подход в обучении школьников иностранному языку [Электронный ресурс] / Т. В. Шех // Концепт: научно-методический электронный журнал официального сайта эвристических олимпиад. – 2 квартал 2011. – Киров.

Юань Янь,

*аспирантка кафедры музыкального обучения и хореографии,
Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина*

МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ САМОПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ К ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ

В процессе самоподготовки, считают ученые-педагоги, существуют типичные трудности, характерные для обучающей деятельности будущих учителей. Одним из путей их решения и является степень индивидуальной вовлеченности последних в самостоятельный процесс освоения новых знаний, самопознание и самоподготовку к практической деятельности. В контексте данной работы автором рассматриваются вопросы усовершенствования самоподготовки студентов к педагогической практике.

В статье рассматривается поэтапная методика самоподготовки учащихся к педагогической практике. Опираясь на формулировку процесса самоподготовки студентов как планируемой работы студентов, выполняемой по заданию и при методическом руководстве преподавателя, но без его непосредственного участия, мы будем рассматривать данный процесс как деятельность, организуемую преподавателем, и самостоятельную работу, которую студент выполняет по своему усмотрению, без непосредственного контроля со стороны преподавателя. При этом студент основывается на определенном теоретическом и практическом опыте познания. В основу методики процесса самоподготовки студентов к педагогической практике автором положены: «деятельностный подход», «синергетический подход», «полисубъектный (диалогический) подход», «личностно-ориентированный подход».

Автор статьи выделяет в процессе самоподготовки студентов-музыкантов к педагогической практике 3 этапа: подготовительный, интериоризационный, экстериоризационный. Целью мотивационного этапа выступает формирование мотивов самостоятельной деятельности студентов, направленной на педагогическое творчество. Содержательный аспект составляет основу интериоризационного этапа самоподготовки студента к педагогической практике. Целью экстериоризационного этапа является преобразование внутреннего психического действия студентов во внешнее.

На каждом из этапов самоподготовки студенты должны оперировать определенным рядом методов и приемов, о которых более детально идет речь в статье. Проанализирована специфика деятельности учителя музыки и Украины и в Китае. Выявлено методы, способствующие созданию условий для самоподготовки студентов музыкант к педагогической деятельности.

Ключевые слова: практико - ориентированное образование, учитель музыки, высшее учебное заведение, специфика деятельности учителя музыки.

Yuan Yan,

*postgraduate of the Department of Musical Education and Choreography,
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky», 26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine*

METHODICAL SUPPORT OF THE FUTURE MUSIC TEACHERS' SELF-PREPARATION FOR PEDAGOGICAL PRACTICE

A number of scientists-pedagogues consider that there are particular difficulties typical of the teaching activity performed by the future teachers. The degree of individual involvement of the latter into an independent process which enables gaining of new knowledge, self-cognition and self-preparation for the practical activity is one means facilitating their solution. The context of the article presupposes highlighting of the issues facilitating improvement of students' self-preparation for pedagogical practice.

The stage-by-stage methods aimed at students' self-preparation for pedagogical practice are considered in the article. We differentiate the two notions – “self-preparation” and “independent work”. we interpret the process of students' self-preparation as their planned work fulfilled according to some task under methodical guidance of a teacher without his / her direct assistance; an activity, being organized by a teacher. By students' independent work we understand the work fulfilled by a student at his own discretion without any direct supervision of a teacher.

It should be mentioned that a student arranges his / her work on the basis of particular theoretical and practical experience of cognition. The author distinguishes these phenomena as the methodical fundamentals enabling the realization of the process of students' self-preparation for pedagogical practice: “activity-oriented approach”, “syn-ergetic approach”, “poly-subject (dialogical) approach” and “person-oriented approach”.

The author defines three stages within the process of students-musicians' self-preparation for pedagogical practice: a preparatory stage, a stage of interiorization, a stage of exteriorization. The motivational stage is aimed at forming the motives of students' independent activity oriented on pedagogical creativity. The contents-aspect is the basis of the interiorization stage of students' self-preparation for pedagogical practice. The exteriorization stage is aimed at transforming students' inner psychic actions into the outer ones.

Students are to perform a certain set of methods and techniques at each stage, which is highlighted in the article. The specificity of music teacher's activity performed both in Ukraine and China is analyzed. The methods facilitating creation of conditions for students-musicians' self-preparation for pedagogical activity are determined.

Key words: practice-oriented education, a teacher of music, an institution of higher education, specificity of music teacher's activity

Подано до редакції: 10.03.2016 р.

Рекомендовано до друку: 1.04.2016 р.

*Рецензенти: канд. пед. наук, доцент М. Г. Демидова
д.пед.н., професор А. Ф. Ліненко*
